

Maciej Popławski

Wyższa Szkoła Oficerska Wojsk Lądowych
im. Gen. Tadeusza Kościuszki we Wrocławiu

Napływ spółek z udziałem kapitału zagranicznego a najważniejsze wskaźniki makroekonomiczne we wschodnich regionach przygranicznych Polski 1999-2009

Streszczenie. Artykuł zawiera wyniki badania wpływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych na gospodarkę wschodnich regionów przygranicznych Polski w okresie 1999-2009. W badaniu posłużono się metodą analizy porównawczej dynamiki napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych w stosunku do spółek handlowych oraz najważniejszych wskaźników makroekonomicznych (PKB oraz poziomu zatrudnienia i bezrobocia). Badania oparte zostały na źródłach wtórnych (dane GUS) oraz literaturze przedmiotu.

Słowa kluczowe: bezpośrednie inwestycje zagraniczne, rozwój gospodarczy, metoda analizy porównawczej, dynamika napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych, spółki handlowe, wskaźniki makroekonomiczne

Wstęp

Proces transformacji systemowej zapoczątkowany zmianami politycznymi w Polsce w 1989 r. spowodował otwarcie się polskiej gospodarki na kraje Europy Zachodniej. Ze względu na uwarunkowania polityczne, społeczno-ekonomiczne, a także położenie geograficzne, rozwój gospodarczy kraju został trwale zdeterminowany napływem kapitału zagranicznego¹. Dogodne warunki do jego

---

¹ A. Wieczorkiewicz, K. Dąbrowska, *Konsekwencje napływu kapitału z obszaru Unii Europejskiej do sektora bankowego w Polsce*, „Ekonomia” Kwartalnik Wydziału Nauk Ekonomicznych UW, nr 6/2002, s. 8.

napływu sprawiły, że na początku okresu transformacji inwestorzy zagraniczni szybko zdobyli przewagę konkurencyjną w stosunku do lokalnych przedsiębiorstw. Wiele światowych korporacji umieściło Polskę w strategii rozwoju swoich sieci i wybrało najbardziej odpowiedni moment na jej realizację².

W pierwszych latach transformacji do inwestycji zachęcały niskie koszty pracy³. Obecnie koszty te określane są przez inwestorów jako ulegające dynamicznemu zwiększaniu, mimo to inwestorzy coraz większą wagę przywiązują do wykwalifikowanej kadry, a większość z nich dobrze ocenia kwalifikacje polskiego personelu⁴. Innymi czynnikami są niższe obciążenia podatkowe niż w innych krajach UE oraz ceny nieruchomości⁵, co odgrywa zasadniczą rolę przy inwestycjach typu *greenfield*⁶ (tworzonych od podstaw).

1. Uwarunkowania napływu kapitału zagranicznego

Tworzenie warunków dla napływu inwestycji zagranicznych to przede wszystkim sprzyjająca polityka państwa. Od początku lat 90. skupia się ona na⁷: aktywnej promocji inwestycji na określone cele rozwojowe: poprawa wizerunku kraju jako atrakcyjnego miejsca lokalizacji inwestycji oraz dostarczanie niezbędnych informacji inwestorom (np. przez organizacje państwowe, tj. Państwową Agencję Informacji i Inwestycji Zagranicznych), wsparcie bezpośrednie dla inwestorów (dopłaty do inwestycji), umożliwianie odpowiednich kontaktów (konferencje, targi); tworzeniu warunków dla transferu i wykorzystania technologii: polityka ogólnego przyciągania nowoczesnych technologii (tzw. *high-tech*), tworzenie atrakcyjnego klimatu dla ich transferu (m.in. przez wspieranie krajowych instytucji badawczych, tj. parki technologiczne), finansowanie badań naukowych oraz wspieranie innowacyjności i możliwości komercjalizacji wyników badań naukowych oraz wpływaniu na zdobywanie odpowiednich kwalifikacji przez lokalną siłę roboczą: tworzenie warunków dla podnoszenia kwalifikacji, zachęcanie inwestorów do tworzenia centrów kształcenia kadr i programów

² Rocznik PAiiIZ 2003, PAiIZ, Warszawa 2004, s. 49-54.

³ Por. W. Karaszewski, *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce. Polska na tle świata*, Wyd. Naukowe UMK, Toruń 2007, s. 234.

⁴ Por. W. Frąckowiak, *Z badań nad rynkiem kapitałowym w Polsce*, Wyd. Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2001, s. 95.

⁵ Por. W. Karaszewski, *Bezpośrednie inwestycje...*, s. 235.

⁶ Ibidem, s. 237.

⁷ *Kapitał zagraniczny w Polsce. Warunki działania*, red. Z. Sadowski, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 1999, s. 40, 41.

zdobywania kwalifikacji, korzystna infrastruktura techniczna i społeczna, wspieranie powiązań z rynkiem światowym przez handel i przepływ usług i kapitału.

Prócz tworzenia odpowiednich warunków do napływu kapitału zagranicznego, do zadań państwa należy także usuwanie istniejących przeszkód i barier, wśród których od lat wymienia się: niestabilność systemu podatkowego i wysokość podatków, brak przejrzystości przepisów dotyczących prywatyzacji i niedostateczna oferta przedsiębiorstw do sprzedaży, zbyt częste zmiany przepisów prawnych, niestabilność polityki celnej, niską opłacalność zaciągania kredytów w bankach, nadmiernie wysokie obciążenia finansowe dla przedsiębiorstw, biurokratyzację decyzji administracyjnych (skomplikowane procedury bankowe w przyznawaniu kredytów, utrudnienia w nabywaniu ziemi i nieruchomości przez cudzoziemców) oraz niedostatecznie rozwinięty sektor usług czy konieczność zmodernizowania infrastruktury komunikacyjnej⁸.

Ogólnie, polskie ustawodawstwo w zakresie przyciągania kapitału zagranicznego do Polski uznać można za dość liberalne. Inwestorzy zagraniczni mogą swobodnie prowadzić działalność na terenie kraju i korzystać z takich samych ulg podatkowych jak inwestorzy rodzimi. Prócz tego mogą bez problemu transferować zyski za granicę, a także kapitał w razie bankructwa oraz korzystać z odszkodowań w przypadku wywłaszczenia.

Negatywne następstwa przemian ustrojowych (m.in. spadek produkcji, rosnące bezrobocie czy wzrost niewykorzystanych zasobów produkcyjnych) spowodowały znaczne zachwianie struktury gospodarczej wielu regionów Polski. Samodzielne rozwiązanie tych problemów przez władze lokalne okazało się niemożliwe. Konieczna stała się pomoc państwa, której jednym z wyrazów była ustawa z 20 października 1994 r. o specjalnych strefach ekonomicznych. Wraz z jej uchwaleniem powołano do życia całkowicie nowy i obcy polskim realiom twór – specjalne strefy ekonomiczne (dalej SSE)⁹. Państwo tworzy je w celu aktywizacji gospodarczej regionów, które ucierpiały w wyniku transformacji, głównie przez zaangażowanie zewnętrznych inwestorów strategicznych. Podstawową metodą ich przyciągania jest preferencyjna polityka podatkowa dla określonych dziedzin działalności gospodarczej, w szczególności tych, które gwarantują optymalne warunki rozwoju lokalnego. Od roku 2007 powierzchnia 14 SSE w Polsce powiększyła się z 8 do ponad 13 tys. ha. Do chwili obecnej w strefach zainwestowano ponad 31 mld zł i zatrudniono blisko 100 tys. osób. Strefy powołano na

⁸ E. Dobrodziej, *Kapitał zagraniczny w Polsce*, Oficyna Wyd. Ośrodka Postępu Organizacyjnego Sp. z o.o., Bydgoszcz 1999, s. 136; *Kapitał zagraniczny w Polsce. Warunki działania*, red. Z. Sadowski, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 1999, s. 58, 59; *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce*, red. Z. Olesiński, PWE, Warszawa 1998, s. 84.

⁹ A. Cieślak, *Geografia inwestycji zagranicznych. Przyczyny i skutki lokalizacji spółek z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce*, Wyd. Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2005, s. 95.

Tabela. Specjalne strefy ekonomiczne obejmujące wschodnie województwa Polski (stan na 31.01.2011)

Lp.	Strefa: województwo	Obszar strefy [w ha]	Lokalizacja strefy
1	Krakowska: małopolskie, podkarpackie	523,4	miasta: Bochnia, Gorlice, Kraków, Krosno, Limanowa, Nowy Sącz, Oświęcim, Tarnów gminy: Andrychów, Bochnia, Boguchwała, Dobczyce, Gdów, Książ Wielki, Niepołomice, Słomniki, Wolbrom, Zabierzów, Zator
2	Mielecka: podkarpackie, małopolskie, lubelskie	1135,0	miasta: Dębica, Gorlice, Jarosław, Leżajsk, Lubaczów, Lublin, Mielec, Radzyń Podlaski, Rzeszów, Sanok, Szczecin, Zamość gminy: Dębica, Głogów Małopolski, Jarosław, Kolbuszowa, Laszki, Leżajsk, Ostrów, Ropczyce, Trzebownisko, Zagórz
3	Starachowicka: świętokrzyskie, mazowieckie, opolskie, łódzkie, lubelskie	580,6	miasta: Kielce, Ostrowiec Świętokrzyski, Puławy, Skarżysko-Kamienna, Starachowice gminy: Iłża, Końskie, Mniszków, Morawica, Sędziszów, Suchedniów, Stąporków, Szydłowiec, Tułowice
4	Suwalska: podlaskie, warmińsko-mazurskie, mazowieckie	342,8	miasta: Białystok, Elk, Grajewo, Suwałki gminy: Goldap, Małkinia Górna, Suwałki
5	Tarnobrzeka: podkarpackie, mazowieckie, świętokrzyskie, lubelskie, dolnośląskie	1552,0	miasta: Jasło, Kraśnik, Pionki, Przemyśl, Przeworsk, Radom, Siedlce, Stalowa Wola, Tarnobrzeg, Tomaszów Lubelski gminy: Gorzyce, Horodło, Janów Lubelski, Jasło, Jedlicze, Kobierzycze, Łuków, Nisko, Nowa Dęba, Nowe Miasto nad Pilicą, Orły, Ożarów Mazowiecki, Pilawa, Połaniec, Poniatowa, Przasnysz, Rymanów, Staszów, Tomaszów Lubelski, Tuczępy, Węgrów, Wyszaków

Źródło: opracowanie własne na bazie danych Ministerstwa Gospodarki, www.mg.gov.pl [13.11.2011].

okres 20 lat, przy czym okres całkowitego zwolnienia z podatku dochodowego wynosi 10 lat, a przez kolejne 10 przedsiębiorca płaci jedynie 50% należnej Skarbowi Państwa kwoty. Wyjątek stanowią parki przemysłowe i technologiczne, których okres działania został skrócony do 12 lat i – odpowiednio – okres całkowitego zwolnienia podatkowego wynosi 6 lat. W strefach istnieją znaczne uproszczenia dotyczące otrzymywania zezwoleń budowlanych (decyzje w tym zakresie podejmuje zarządzający strefą, a nie kierownik urzędu rejonowego) oraz szybsze

procedury nabywania nieruchomości przez obcokrajowców. Dane o lokalizacji SSE we wschodnich województwach przygranicznych kraju prezentuje tabela.

Atrakcyjność gospodarcza regionów zależy od działalności przemysłowej, usługowej i zaawansowania technologicznego oraz bezpieczeństwa powszechnego. Wspólnymi atutami dla całego makroregionu Polski Wschodniej są: bliskość granic, specjalne strefy ekonomiczne i parki przemysłowe, rolnicze najmniej zanieczyszczone tereny Europy Środkowej, dostępność środków unijnych, dobrze wykształceni mieszkańcy, zasoby naturalne, ośrodki medycyny naturalnej i uzdrowiska z fachową kadrami, tania siła robocza oraz sprzyjające warunki do rozwoju turystyki i agroturystyki. Pod względem bezpieczeństwa powszechnego obszary położone wzdłuż wschodniej granicy wyróżniają się pozytywnie. Jest to efekt niskiego lub przeciętnego poziomu przestępczości i ich wysokiej wykrywalności¹⁰.

Wśród inwestorów zagranicznych na badanym obszarze przodują Niemcy, Amerykanie, Francuzi, i Holendrzy¹¹. Kapitał zagraniczny interesuje się tradycyjnymi gałęziami przemysłu w regionie, a więc przemysłem spożywczym, lotniczym, metalowym, drzewnym, chemicznym, maszynowym i motoryzacyjnym. Polska Wschodnia to również obszar dogodny do inwestycji w takich sektorach, jak BPO, budowa jachtów i energia odnawialna.

Inwestorzy zagraniczni, wybierając lokalizację, kierują się przede wszystkim położeniem geograficznym, jakością i dostępnością siły roboczej oraz kosztami pracy. Nie bez znaczenia jest przejrzystość przepisów i członkostwo w Unii Europejskiej. Wielką rolę w przyciąganiu inwestorów gra internet, dzięki któremu można dotrzeć na koniec świata z informacjami nawet o najmniejszej gminie¹².

2. Analiza porównawcza napływu spółek z udziałem kapitału zagranicznego oraz najważniejszych wskaźników makroekonomicznych we wschodnich regionach przygranicznych

Najważniejszym skutkiem napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych (dalej BIZ) dla rozwoju gospodarczego regionu jest ich wpływ na wzrost PKB, gdyż BIZ „importują” nowoczesne technologie, know how, techniki zarządzania i zastosowania nowoczesnego marketingu, co pośrednio podnosi wartość

¹⁰ www.polskawschodnia.eu/fakty-i-liczby/atuty [2.11.2011].

¹¹ Baza inwestorów wg województw, Departament Informacji Gospodarczej PAIiIZ, stan z końca sierpnia 2009

¹² www.polskawschodnia.eu/fakty-i-liczby/atuty/ [2.11.2011].

wytwarzanych dóbr¹³. Inwestycje zagraniczne wpływają także na rynek pracy – potrafią często „ożywić” lokalne rynki pracy i gospodarkę przez tzw. efekt mnożnikowy. Innym skutkiem ich napływu jest podnoszenie dynamiki inwestycji ogółem, mimo niskiej akumulacji wewnętrznej kapitału, spowodowanej m.in. niskim poziomem oszczędności krajowych. Ponadto polskie firmy nie potrafią na ogół sprostać globalnej konkurencji bez inwestora strategicznego mającego dostęp do rynków międzynarodowych¹⁴. Efekty te są także widoczne we wschodnich regionach przygranicznych kraju, gdzie proces transformacji szczególnie spowodował pogłębianie się różnic w poziomie rozwoju gospodarczego w stosunku do średniej krajowej.

Większość przedsiębiorstw zagranicznych zakłada spółki prawa handlowego (głównie sp. z o.o. i S.A.), gdzie wspólnie z kapitałem krajowym podejmuje działalność gospodarczą. Jednakże zazwyczaj 90% kapitału takich spółek należy do inwestora zagranicznego.

Poniższa analiza porównawcza obejmuje spółki prawa handlowego z udziałem kapitału zagranicznego w korelacji do spółek handlowych ogółem, do PKB w danym regionie oraz do poziomu zatrudnienia i bezrobocia.

2.1. Spółki handlowe a spółki z udziałem kapitału zagranicznego

Województwo lubelskie

Położenie przy wschodniej granicy Unii Europejskiej z Ukrainą i Białorusią jest niewątpliwie jednym z atutów tego regionu, jako miejsca przyjaznego inwestorom, chcącym działać w sąsiedztwie rynków wschodnich. Gospodarka Lubelszczyzny opiera się przede wszystkim na rolnictwie w wyniku sprzyjających warunków glebowo-klimatycznych (użytki rolne stanowią 70,8% powierzchni całego województwa). Sektory wysokiej szansy w tym regionie to przede wszystkim przemysł spożywczy i maszynowy. Województwo lubelskie jest krajowym liderem wielu upraw rolniczych i sadowniczych, m.in.: chmielu, malin, porzeczek, truskawek. W ostatnich latach bardzo dynamicznie rozwija się tu produkcja i przetwórstwo zdrowej, certyfikowanej żywności, coraz większe znaczenie zyskują też uprawy roślin energetycznych. W przemyśle ważną rolę odgrywają sektory: budowlany (bazujący na lokalnych złożach wapienia, kredy, margla i piasku), drzewny i meblarski, wykorzystujący towarowe drzewostany lasów

¹³ Interpelacja Marszałka Grzegorza Schetyny, 13.04.2011, s. 1-2.

¹⁴ E. Czerwińska, *Rola Bezpośrednich Inwestycji Zagranicznych w Polsce*, Kancelaria Sejmu Biuro Studiów i Ekspertyz – Wydział Analiz Ekonomicznych i Społecznych, Informacja nr 789, czerwiec 2001, s. 2.

państwowych, wydobywcy (z górnictwem węgla kamiennego) oraz maszynowy (z produkcją śmigłowców, traktorów, maszyn rolniczych i budowlanych)¹⁵.

W ocenie atrakcyjności inwestycyjnej województw przeprowadzanej corocznie przez Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową (porównywano wskaźniki obrazujące sytuację społeczno-gospodarczą regionu), Lubelskie na tle innych regionów uplasowało się na 15 miejscu, z bardzo niską oceną atrakcyjności inwestycyjnej. Jednocześnie województwo to należy do najbardziej ubogich w kapitał zagraniczny wśród innych województw Polski¹⁶, mimo że do jego atutów zalicza się¹⁷:

- położenie na międzynarodowym szlaku transportowym – paneuropejskim korytarzu Wschód-Zachód,
- sąsiedztwo rynków Białorusi i Ukrainy,
- duży potencjał edukacyjny oraz naukowo-badawczy uczelni wyższych,
- duże zasoby taniej siły roboczej,
- dobre warunki dla rozwoju rolnictwa, przemysłu spożywczego, maszynowego, drzewnego, usług typu *offshoring* oraz turystyki,
  - relatywnie niskie koszty płacy (90,2% średniej krajowej),
  - transgraniczna współpraca instytucjonalna w ramach Euroregionu przy rzece Bug,
  - zachęty inwestycyjne: wsparcie przez Regionalną Strategię Innowacji w zakresie zaawansowanych technologii i innowacji.

Na terenie województwa istnieją trzy SSE, które oferują korzystne warunki inwestowania i rozwijania działalności gospodarczej¹⁸:

1. SSE EURO-PARK MIELEC

- Podstrefa Lublin – obszar 118 ha,
- Podstrefa Zamość – obszar 35 ha,
- Podstrefa Radzyń Podlaski – obszar 2 ha,
- Podstrefa Lubartów – obszar 19,77 ha.

2. SSE EURO-PARK WISŁOSAN

- Podstrefa Łuków – obszar 27,29 ha,
- Podstrefa Tomaszów Lubelski – obszar 10,56 ha,
- Podstrefa Janów Lubelski – obszar 18,51 ha,
- Podstrefa Kraśnik – obszar 23,48 ha,
- Podstrefa Horodło – obszar 5,30 ha,
- Podstrefa Ryki – obszar 4,46 ha.

3. SSE STARACHOWICE S.A.

- Podstrefa Puławy – 99,64 ha.

¹⁵ Portal województwa lubelskiego, www.lubelskie.pl [12.11.2011].

¹⁶ Z. Makiela, *Przedsiębiorczość regionalna*, Wyd. Difin, Warszawa 2008, s. 71.

¹⁷ www.polskawschodnia.eu/fakty-i-liczby/atuty/wojewodztwo-lubelskie/ [2.11.2011].

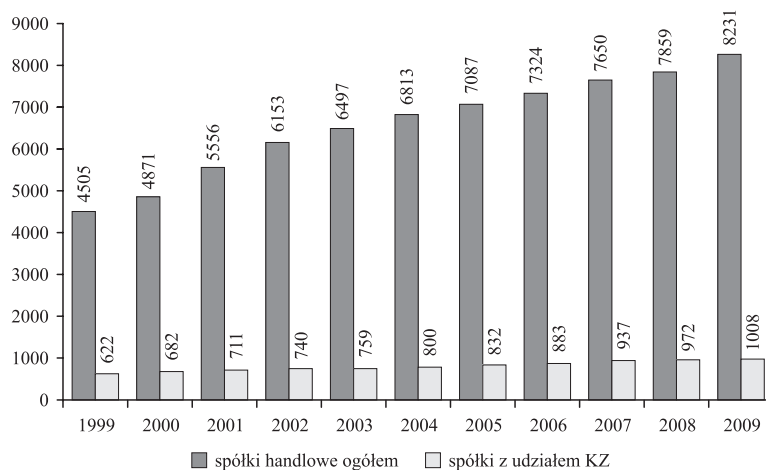
¹⁸ www.invest.lubelskie.pl [12.11.2011].

Do największych inwestorów na terenie województwa należą:

- Uven Nova Berrys sp. z o.o.,
- Osmofrost Sp. z o.o.,
- LST – Polska sp. z o.o.,
- Ambra S.A.,
- Ybbstaler Fruchsaft,
- Materne Polska,
- Nałęczowianka sp. z o.o.,
- Caterpillar Poland Sp. z o.o.,
- Kompas Sp. z o.o.,
- TSUBAKI – HOOVER Polska Sp. z o.o.

Od roku 1999 liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie systematycznie rosła – z 662 w 1999 r. do 1008 w roku 2009. Również liczba spółek handlowych ogółem wzrosła z 4505 w 1999 r. do 8231 w roku 2009 – czyli prawie dwukrotnie (wyk. 1).

Wykres 1. Spółki handlowe ogółem i spółki z udziałem kapitału zagranicznego w województwie lubelskim w latach 1999-2009

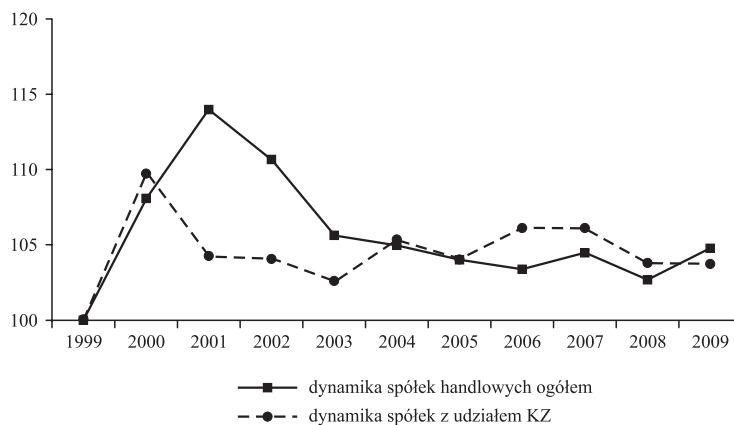

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Roczników Statystycznych Województw 1999-2009*, GUS, Warszawa 1999-2010.

Wykres 2 przedstawia procentowy udział spółek z kapitałem zagranicznym w ogólnej liczbie spółek prawa handlowego. Dynamika przyrostu spółek z kapitałem zagranicznym utrzymywała się na stosunkowo niskim poziomie. Od 1999 do 2009 r. przybyło ich zaledwie 384, co daje jeden z gorszych wyników w skali kraju. W latach 1999-2000 nastąpił przyrost obu kategorii rozpatrywanych spółek na poziomie około 10 pkt procentowych. Etap drugi to lata 2001-2003, w których następuje wyhamowanie przyrostu spółek z kapitałem zagranicznym. Przyrost

Wykres 2. Dynamika zmian ilościowych spółek handlowych ogółem oraz spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie lubelskim w latach 1999-2009 (rok poprzedni = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Roczników Statystycznych Województw 1999-2009*, GUS, Warszawa 1999-2010.

spółek handlowych ogółem jeszcze w 2001 r. miał tendencję wzrostową i osiągnął 14,06%, a następnie wyhamował i w roku 2004 osiągnął niemal identyczny pułap jak przyrost spółek z kapitałem zagranicznym kształtujący się na poziomie około 5% i do 2009 r. przyrost obu kategorii spółek utrzymywał się na tym poziomie.

Województwo podkarpackie

W porównaniu do innych części kraju, województwo podkarpackie posiada specyficzne warunki gospodarowania, które wynikają z dużego zróżnicowania warunków przyrodniczych, społeczno-gospodarczych, infrastrukturalnych, ekologicznych i historycznych. W ujęciu syntetycznym Podkarpackie należy do województw słabo rozwiniętych ze względu na poziom i efektywność rozwoju, nasycenie infrastrukturą oraz poziom życia. Znajduje to odbicie m.in. w wielkości PKB na 1 mieszkańca (15 miejsce w kraju), poziomie wynagrodzeń (16 miejsce w kraju)¹⁹.

W ocenie atrakcyjności inwestycyjnej Podkarpackie na tle regionów uplasowało się na 11 miejscu z niską oceną atrakcyjności²⁰. Luki występują w zakresie

¹⁹ www.si.podkarpackie.pl/Gospodarka/K5 [24.07.2010].

²⁰ Z. Makiela, op. cit., s. 71.

infrastruktury technicznej, społecznej i ekonomicznej. Stosunkowo niski jest także poziom życia. Wszystkie te negatywne czynniki utrudniają przeprowadzenie koniecznych procesów restrukturyzacyjnych w przemyśle, rolnictwie, leśnictwie i innych dziedzinach działalności gospodarczej i społecznej²¹.

W ramach obszarów aktywności gospodarczej funkcjonują tu dwie SSE: Tarnobrzeska SSE „WISŁOSAN” oraz SSE „EURO-PARK Mielec”, przy czym mielecką SSE utworzono jako pierwszą tego typu w Polsce! SSE podniosły poziom zatrudnienia w województwie i zaktywizowały ekonomicznie region. Na terenie województwa funkcjonuje Podkarpacki Park Naukowo-Technologiczny, który stworzył możliwości współpracy między naukowcami i przedsiębiorcami. Jego najważniejszy cel to transfer technologii i pobudzanie innowacyjności. Dużą rolę odgrywa też przemysł lotniczy i klaster „Dolina Lotnicza”. Jego działalność ma doprowadzić do przekształcenia Podkarpackiego w liczący się w Europie region lotniczy²². Do najważniejszych atutów województwa zalicza się²³:

- bliskość rozwijających się rynków krajów Europy Środkowo-Wschodniej,
- wschodnia granica Unii Europejskiej,
- SSE i Parki Technologiczne – obszary przyjazne dla biznesu,
- duży potencjał i kultura techniczna w sektorze inżynierii elektryczno-maszynowej oraz sektorze chemicznym, połączone z naukowym zapleczem akademickim,
- dynamicznie rozwijający się przemysł lotniczy – funkcjonowanie Stowarzyszenia Grupy Przemysłu Lotniczego „Dolina Lotnicza”,
- struktura wieku populacji sprzyjająca rozwojowi gospodarczemu,
- dobrze rozwinięta sieć pozarządowych organizacji wspierających rozwój regionalny,
- wysoko wyszkoleni pracownicy oraz relatywnie niskie koszty zatrudnienia,
- konkurencyjne ceny gruntów przemysłowych,
- dobrze rozwinięta sieć komunikacyjna (połączenia drogowe, kolejowe i lotnicze).

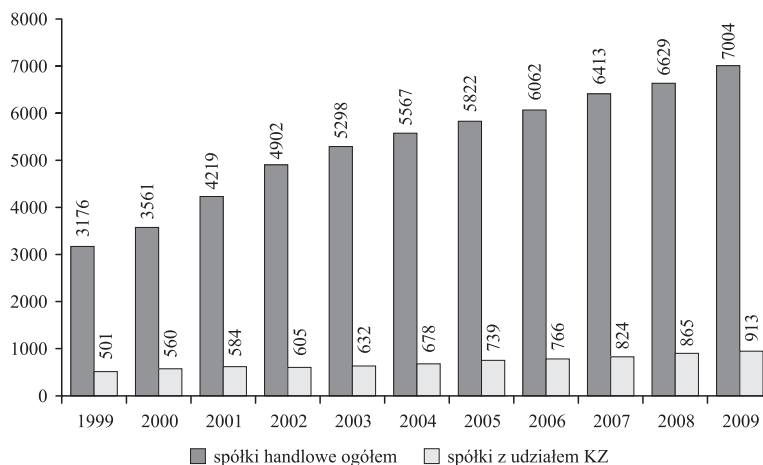
Największym inwestorem zagranicznym jest firma Kronospan z Austrii, której nakłady, ponad 270 mln USD, przekraczają 10% łącznych nakładów w województwie! Nakłady wielkości 200 mln USD poniosła firma Goodyer, a 156 mln USD amerykańska korporacja United Technologies Corporation. Inwestycje tych firm to przejęcie, a następnie modernizacja i rozbudowa przedsiębiorstw państwowych – firmy Dębica i WSK PZL-Rzeszów. Wielkie nakłady przekraczające

²¹ www.si.podkarpackie.pl/Gospodarka/K5 [2.11.2011].

²² www.polskawschodnia.eu/fakty-i-liczby/polozenie-geograficzne/wojewodztwo-podkarpackie/ [2.11.2011].

²³ www.polskawschodnia.eu/fakty-i-liczby/atuty/wojewodztwo-podkarpackie/ [2.11.2011].

Wykres 3. Spółki handlowe ogółem i spółki z udziałem kapitału zagranicznego w województwie podkarpackim w latach 1999-2009

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Roczników Statystycznych Województw 1999-2009*, GUS, Warszawa 1999-2010.

100 mln USD poniosły kolejne firmy z USA: Enron – elektrownia w Nowej Szarzynie, Owens Illinois – kupiła i unowocześniła Hutę Szkła w Jarosławiu²⁴.

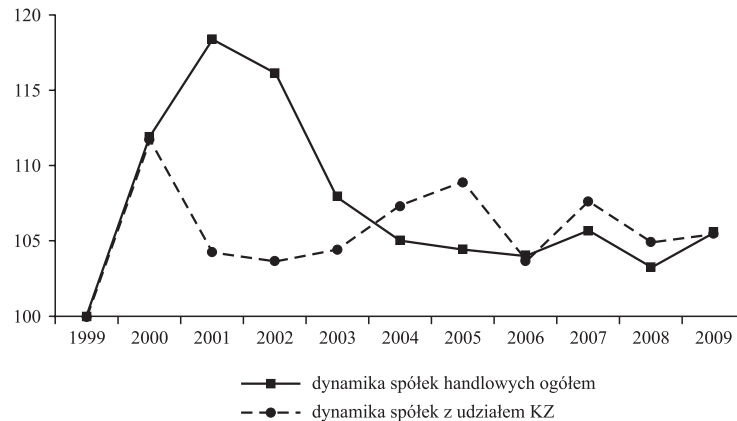
W strukturze inwestycji zagranicznych w województwie podkarpackim, pod kątem kraju pochodzenia, dominuje kapitał z USA (1,2 mld USD) – więcej niż razem Niemcy (380 mln USD), Austria (334 mln USD), Francja (191 mln USD) i Wielka Brytania (136 mln USD)²⁵.

Podkarpackie to województwo, w którym można wyróżnić trzy etapy napływu inwestycji zagranicznych – pierwszy do 2000 r., gdzie zaobserwować można niemal identyczny przyrost spółek z kapitałem zagranicznym i spółek handlowych ogółem kształtujący się na poziomie 11,8%. Etap drugi to lata 2001-2003, gdzie następuje spadek i powolne odbicie przyrostu spółek z kapitałem zagranicznym, oraz najpierw dalszy wzrost w 2001 r., a następnie wyhamowanie przyrostu liczby spółek handlowych ogółem. Można zaobserwować jednak różnicę w stosunku do pozostałych województw, gdyż dynamika przyrostu spółek ogółem malała aż do roku 2006, w którym to osiągnęła poziom 3,6%, po czym miała tendencję skokową w kolejnych latach, raz przekraczając, a raz spadając poniżej 5% (wyk. 3).

²⁴ *Inwestycje zagraniczne w województwie podkarpackim w 2005 roku*, red. A. Sobala-Gwóźdź, RARR, Rzeszów 2006, s. 51.

²⁵ Ibidem.

Wykres 4. Dynamika zmian ilościowych spółek handlowych ogółem oraz spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie podkarpackim w latach 1999-2009 (rok poprzedni = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Roczników Statystycznych Województw 1999-2009*, GUS, Warszawa 1999-2010.

Przyrost spółek z kapitałem zagranicznym od roku 2002 systematycznie się powiększał aż do roku 2005, w którym osiągnął pułap 9%, po czym spadł w kolejnym roku poniżej 5%. Do roku 2009 dynamika ta zachowywała się podobnie jak w przypadku spółek handlowych ogółem (wyk. 4).

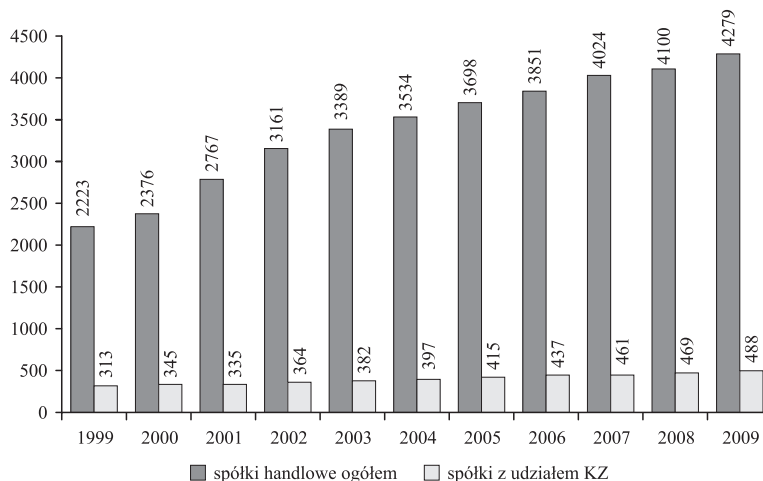
Województwo podlaskie

Województwo podlaskie jest najmniej atrakcyjnym inwestycyjnie regionem w kraju, a tym samym należy do najbardziej ubogich w kapitał zagraniczny województw Polski²⁶.

Warunki naturalne tego regionu sprzyjają produkcji rolnej, w tym ekologicznej (użytki rolne stanowią 60,4% ogólnej powierzchni regionu). Gospodarka i sektory wysokiej szansy województwa to przede wszystkim przemysł spożywczy, lekki, drzewny, budowlany, maszynowy. W Podlaskiem działają duże zakłady zajmujące się przetwórstwem mleka, mięsa, drobiu, zbóż, browary. Szczególnie dynamicznie rozwija się przemysł spożywczy, w tym mleczarski. Podlaskie mleczarne należą do największych i najnowocześniejszych w kraju. Działają w oparciu o nowoczesne technologie, wiele z nich posiada certyfikaty ISO.

²⁶ Z. Makiela, op. cit., s. 71.

Wykres 5. Spółki handlowe ogółem i spółki z udziałem kapitału zagranicznego w województwie podlaskim w latach 1999-2009

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Roczników Statystycznych Województw 1999-2009*, GUS, Warszawa 1999-2010.

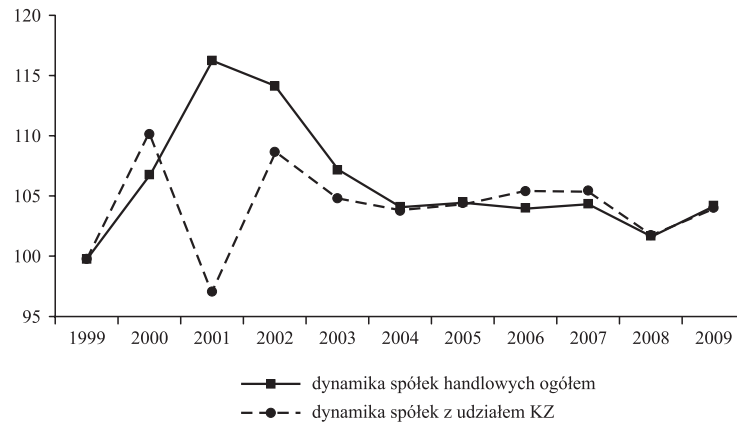
Niektóre mają prawo eksportu swoich produktów do Unii Europejskiej. Przemysł lekki to przede wszystkim produkcja różnego rodzaju tkanin, dywanów, wyrobów runowych. Istotną gałęzią gospodarki jest przemysł drzewny, pracujący w oparciu o surowce, pochodzące z naszego regionu (produkcja parkietów, mebli, stolarzki, elementów konstrukcji domów). W przemyśle budowlanym dominują firmy zajmujące się produkcją ceramiki, kostki brukowej, silikatów. Nie można także pominąć przemysłu maszynowego, produkującego różne urządzenia, części, podzespoły. Oprócz przemysłu spożywczego do najbardziej dynamicznie rozwijających się działów gospodarki należą tu usługi z otoczenia biznesu: konsultingowe, doradcze, ochroniarskie, bankowe²⁷. Atuty województwa to²⁸:

- lokalizacja przy granicy z Litwą i Białorusią,
- dobra sieć dróg,
- rozwinięty system szkolnictwa średniego i wyższego,
- rosnąca liczba przedsiębiorstw prywatnych i stale zwiększająca się aktywność przedsiębiorców,
- warunki naturalne sprzyjające rozwojowi rolnictwa, przemysłu spożywczego, drzewnego i budownictwa,
- relatywnie niskie koszty płacy: 87,9% średniej krajowej.

²⁷ www.wrotapodlasia.pl/pl/gospodarka/polityka_regionalna/ [12.04.2010].

²⁸ www.polskawschodnia.eu/fakty-i-liczby/atuty/wojewodztwo-podlaskie/ [3.11.2011].

Wykres 6. Dynamika zmian ilościowych spółek handlowych ogółem oraz spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie podlaskim w latach 1999-2009 (rok poprzedni = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Roczników Statystycznych Województw 1999-2009*, GUS, Warszawa 1999-2010.

W województwie podlaskim liczba spółek z kapitałem zagranicznym wzrosła z 313 w 1999 r. do 488 w roku 2009, czyli zaledwie o 175 na przestrzeni 10 lat, natomiast liczba spółek handlowych ogółem wzrosła z 2223 na początku okresu do 4279 w 2009 r. (wyk. 5).

W dynamice zmian ilościowych obserwujemy podobne etapy jak w województwach poprzednich, jednak na uwagę zasługuje tutaj roku 2001, w którym to liczba spółek z kapitałem zagranicznym zmniejszyła się o 2,9% w stosunku do roku poprzedniego. Od 2003 r. do końca badanego okresu zaobserwować można ścisłą zależność w rocznych przyrostach spółek z kapitałem zagranicznym i handlowych ogółem kształtującą się na poziomie bliskim 5%. Jedynie w roku 2008 obie kategorie wyhamowały nieznacznie i osiągnęły pułap 1,7% (wyk. 6).

2.2. Spółki z kapitałem zagranicznym a PKB

Jak już wspomniano najważniejszy pozytywny skutek napływu BIZ do regionu to wpływ na wzrost PKB m.in. poprzez import nowoczesnych technologii, technik zarządzania i zastosowanie nowoczesnego marketingu w poszczególnych restrukturyzowanych przedsiębiorstwach²⁹. Wzrost napływu BIZ w Polsce jest

²⁹ E. Czerwińska, op. cit., s. 2.

więc przesłanką przyspieszenia restrukturyzacji gospodarki (w tym prywatyzacyjnej), podniesienia konkurencyjności wielu gałęzi gospodarki i poszczególnych przedsiębiorstw, tworzenia miejsc pracy, ożywienia rozwoju gospodarczego w przekroju lokalnym. W działach przemysłu, do których dotychczas skierował się strumień kapitału zagranicznego, nastąpiła największa poprawa stanu technicznego i ekonomicznego³⁰. Inne korzyści wiążą się jednakże z transferem pozafinansowym – technologii, organizacji i *know how* – sposobu działania i funkcjonowania w przedsiębiorstwie i w branży³¹.

BIZ stanowią jeden z głównych czynników decydujących o dynamice w długookresowym rozwoju ekonomicznym kraju, gdyż podstawowym wyróżnikiem BIZ jest chęć zainwestowania kapitału w perspektywie długoterminowej. W odróżnieniu od inwestycji portfelowych, których najważniejszym motywem jest uzyskanie jak najwyższego zysku w jak najkrótszym czasie, BIZ towarzyszy szereg efektów zewnętrznych. Długoterminowy charakter BIZ oznacza stabilność ulokowania kapitału – raz zainwestowany nie podlega on wahaniom ze względu na przejściowe wahania koniunktury. Sprzyja to stabilizacji gospodarczej w dłuższym okresie.

Województwo lubelskie

W województwie lubelskim na początku badanego okresu, zwłaszcza w roku 2000 widać silną zależność pomiędzy przyrostem spółek z kapitałem zagranicznym i PKB, gdzie obie te wielkości osiągnęły poziom odpowiednio 9,1% i 9,6%. Gwałtowny spadek przyrostu spółek w 2001 r. do poziomu 4% nie wpłynął na poziom PKB, którego przyrost zwiększył się o kolejne 2%. Dopiero w kolejnym roku, gdy przyrost spółek z kapitałem zagranicznym ustabilizował się na poziomie 4%, przyrost PKB spadł do podobnego poziomu. W późniejszych latach zaobserwować już można mniejszą zależność obu wielkości, choć w latach 2004-2006 wzrostom i spadkom przyrostu spółek towarzyszyły te same zachowania się PKB. W późniejszych latach badanego okresu tylko w roku 2008 widać tę zależność – spadek przyrostu spółek o 2% spowodował nieznaczny spadek wzrostu PKB (wyk. 7).

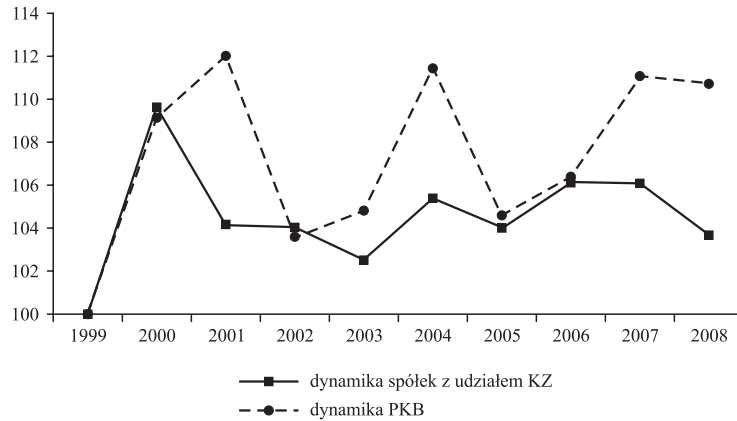
Województwo podkarpackie

W województwie podkarpackim zależność między zmianami przyrostu badanych wielkości jest bardzo silna (wyk. 8). Początek, podobnie jak w poprzednim

³⁰ Ibidem, s. 2.

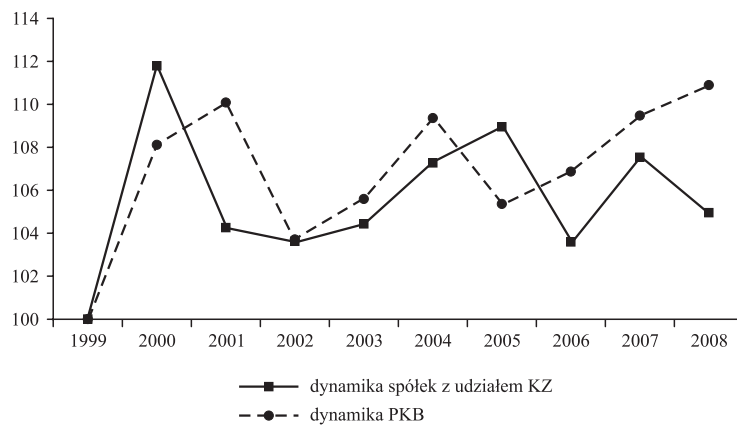
³¹ Interpelacja Marszałka Grzegorza Schetyny, 13.04.2011, s. 1-2.

Wykres 7. Dynamika zmian ilościowych PKB oraz spółek z kapitałem zagranicznym w województwie lubelskim w latach 1999-2008 (rok poprzedni = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Roczników Statystycznych Województw 1999-2009*, GUS, Warszawa 1999-2010.

Wykres 8. Dynamika zmian ilościowych PKB oraz spółek z kapitałem zagranicznym w województwie podkarpackim w latach 1999-2008 (rok poprzedni = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Roczników Statystycznych Województw 1999-2009*, GUS, Warszawa 1999-2010.

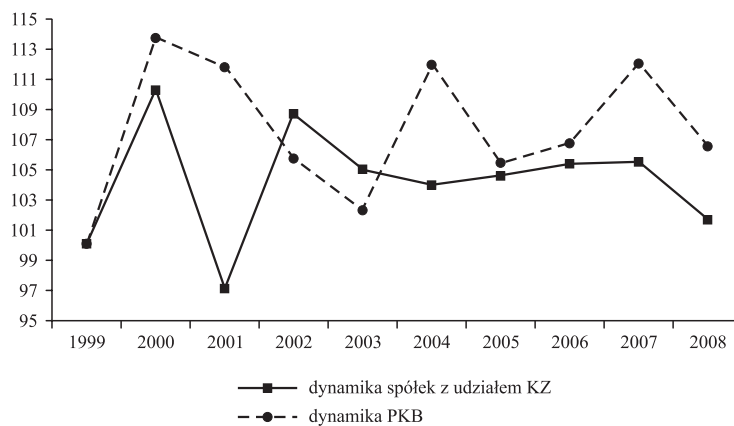
województwie, szybkim przyrostowi spółek do poziomu 11,7% w 2000 r. towarzyszy przyrost wzrostu PKB do 8,1% i do 10,1% w roku następnym, mimo spadku przyrostu spółek do 4,2%. Rok 2003 to niewielki spadek dynamiki spółek i przyrost PKB do tego samego poziomu. Kolejne 2 lata to niemal identyczne wzrosty przyrostu badanych wielkości. W latach 2005-2006 przyrosty te są od siebie mało zależne, podobnie w roku 2008.

Województwo podlaskie

W województwie podlaskim w zasadzie tylko na początku rozpatrywanego okresu, tj. w roku 2000 widać silną zależność, gdy wzrost przyrostu spółek osiągnął poziom 10%, wtedy PKB wzrosło o 13,7% w stosunku do roku poprzedniego. W pozostałych latach praktycznie tej zależności nie ma. Dopiero w latach 2005-2006 widać pewną zbieżność przyrostu spółek z udziałem kapitału zagranicznego stosunku do wzrostu przyrostu PKB – w ostatnim roku badanego okresu obserwujemy spadek przyrostu obu tych wielkości (wyk. 9).

Wykres 9. Dynamika zmian ilościowych PKB oraz spółek z kapitałem zagranicznym w województwie podlaskim w latach 1999-2008 (rok poprzedni = 100)

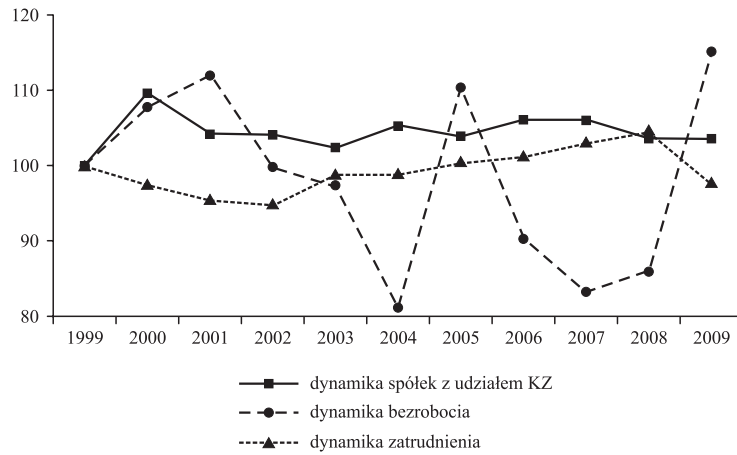
Źródło: opracowanie własne na podstawie *Roczników Statystycznych Województw 1999-2009*, GUS, Warszawa 1999-2010.

2.3. Spółki z kapitałem zagranicznym a rynek pracy

Województwo lubelskie

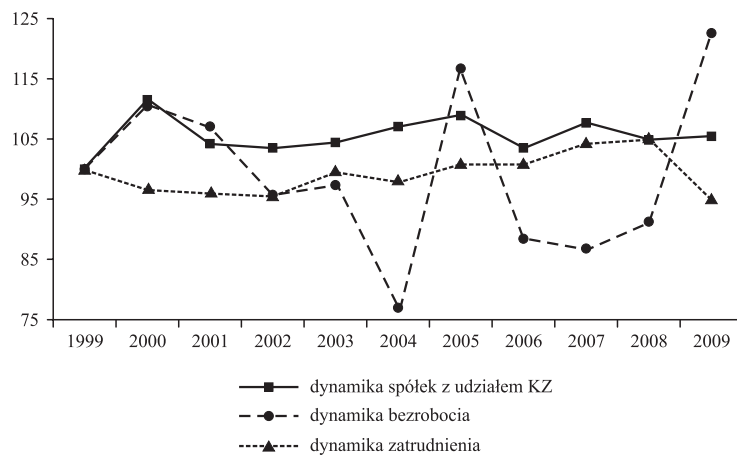
W województwie lubelskim w pierwszym okresie analizy do roku 2002 zauważyć można stabilny przyrost spółek z kapitałem zagranicznym i towarzyszący mu wzrost bezrobocia do roku 2001, a także spadek liczby zatrudnionych. Zbieżność przyrostu liczby spółek z kapitałem zagranicznym w stosunku do poziomu zatrudnienia jest natomiast widoczny w latach 2003-2007, kiedy to obie te wielkości wykazały trend wzrostowy. W przypadku bezrobocia zaobserwować można, podobnie jak w poprzednim województwie, bardzo duże wahania w ostatnim okresie (wyk. 10).

Wykres 10. Dynamika zmian ilościowych bezrobocia, zatrudnienia oraz spółek z kapitałem zagranicznym w województwie lubelskim w latach 1999-2009 (rok poprzedni = 100)

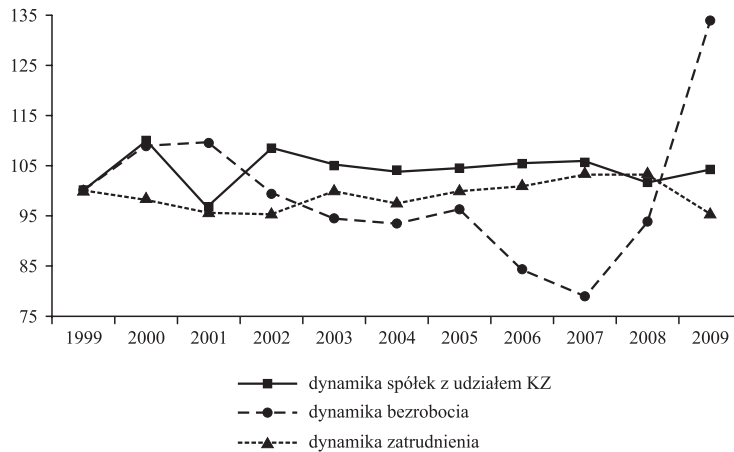
Źródło: opracowanie własne na podstawie *Roczników Statystycznych Województw 1999-2009*, GUS, Warszawa 1999-2010.

Wykres 11. Dynamika zmian ilościowych bezrobocia, zatrudnienia oraz spółek z kapitałem zagranicznym w województwie podkarpackim w latach 1999-2009 (rok poprzedni = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Roczników Statystycznych Województw 1999-2009*, GUS, Warszawa 1999-2010.

Wykres 12. Dynamika zmian ilościowych bezrobocia, zatrudnienia oraz spółek z kapitałem zagranicznym w województwie podlaskim w latach 1999-2009 (rok poprzedni = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Roczników Statystycznych Województw 1999-2009*, GUS, Warszawa 1999-2010.

Województwo podkarpackie

W badanym województwie wyróżnić można okres pierwszy do 2002 roku, kiedy to zauważyć daje się brak zbieżności przyrostu spółek z kapitałem zagranicznym w stosunku do przyrostu bezrobocia i zatrudnienia. Od 2003 r. stabilnemu, rocznemu przyrostowi spółek z kapitałem zagranicznym towarzyszy taki sam przyrost liczby zatrudnionych aż do roku 2008, gdy następuje spadek. Można mniemać, że wpływ spółek na wielkość bezrobocia jest znikomy, gdyż po raz kolejny zauważalne są jego skokowe zmiany aż do końca badanego okresu (wyk. 11).

Województwo podlaskie

Podobnie jak w poprzednich województwach w latach 1999-2002 widoczny był brak korelacji między badanymi wielkościami. Od roku 2003 stabilnemu, rocznemu przyrostowi spółek towarzyszył stabilny wzrost przyrostu zatrudnionych, zatem powstawanie spółek z kapitałem zagranicznym nie miała wpływu na poziom bezrobocia (wyk. 12).

Podsumowanie

We wszystkich badanych województwach zaobserwowano systematyczne zwiększanie się liczby spółek z kapitałem zagranicznym, jednakże przyrost ten następował zdecydowanie wolniej niż w ogóle spółek handlowych. Największą liczbę spółek z udziałem kapitału zagranicznego w stosunku do ogółu spółek handlowych odnotowano w województwie podkarpackim, następnie w lubelskim, najmniej zaś w podlaskim.

Badając zmiany w dynamice napływu spółek z udziałem kapitału zagranicznego, wyróżnić można trzy etapy: gwałtowny wzrost ich liczby do roku 2000, następnie osłabienie dynamiki ich powstawania w roku 2001, aż do utrzymania się jej na poziomie kilku procent do końca roku 2006. Rok 2007 przyniósł dalsze zmiany w postaci jeszcze głębszego osłabienia dynamiki ich napływu, mimo zauważalnych dodatnich zmian w przyrostach spółkach ogółem. Sytuację tę wytłumaczyć można faktem uzależnienia inwestorów zagranicznych od rynków międzynarodowych, które ucierpiały w wyniku kryzysu finansowego bardziej niż spółki krajowe. Niewielkie symptomy poprawy zauważalne były dopiero w roku 2009.

Analiza porównawcza dynamiki spółek z kapitałem zagranicznym oraz PKB w zależności od regionu dała różne wyniki. Kapitał zagraniczny zdawał się wykazywać pewne zbieżności z dynamiką PKB jedynie w województwie lubelskim, zaś w pozostałych dwóch jedynie w początkowym okresie analizy. Tezę tę potwierdzałyby obecność wielu dużych inwestorów strategicznych w tym właśnie województwie.

Porównując dynamikę spółek z kapitałem zagranicznym z rynkiem pracy, trudno jest dopatrzeć się jakiegokolwiek korelacji. Wpływ przyrostu liczby spółek z kapitałem zagranicznym na poziom zatrudnienia jest widoczny jedynie w latach 2003-2007, kiedy to obie te wielkości wykazały trend wzrostowy w województwie lubelskim. Powyższą tezę zdają się tłumaczyć źródła statystyczne – z danych GUS wynika, że inwestorzy zagraniczni zatrudniają zaledwie niecałe 10% ogółu zatrudnionych w ogóle spółek handlowych.

Literatura

- Baza inwestorów wg województw, Departament Informacji Gospodarczej Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych SA, stan z końca sierpnia 2009.
- Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce*, red. Z. Olesiński, PWE, Warszawa 1998.
- Cieślak A., *Geografia inwestycji zagranicznych. Przyczyny i skutki lokalizacji spółek z udziałem kapitału zagranicznego w Polsce*, Wyd. Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2005.

- Czerwińska E., *Rola Bezpośrednich Inwestycji Zagranicznych w Polsce*, Kancelaria Sejmu Biuro Studiów i Ekspertyz – Wydział Analiz Ekonomicznych i Społecznych, Informacja nr 789, czerwiec 2001.
- Dane Polskiej Agencji Informacji i Inwestycji Zagranicznych 2010.
- Dobrodziej E., *Kapitał zagraniczny w Polsce*, Oficyna Wydawnicza Ośrodka Postępu Organizacyjnego Sp.z o.o., Bydgoszcz 1999.
- Frąckowiak W., *Z badań nad rynkiem kapitałowym w Polsce*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2001.
- Innowacje i transfer technologii. Słownik pojęć*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, 2005.
- Interpelacja Marszałka Grzegorza Schetyny, 13.04.2011.
- Inwestycje zagraniczne w województwie podkarpackim w 2005 roku*, red. A. Sobala-Gwóźdź, RARR, Rzeszów 2006.
- Kapitał zagraniczny w Polsce. Warunki działania*, red. Z. Sadowski, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 1999.
- Karaszewski W., *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Polsce. Polska na tle świata*, Wyd. Naukowe UMK, Toruń 2007.
- Makiela Z., *Przedsiębiorczość regionalna*, Wyd. Difin, Warszawa 2008.
- Roczniki Statystyczne Województw 1999-2009*, GUS, Warszawa 1999-2009.
- Wieczorkiewicz A., Dąbrowska K., *Konsekwencje napływu kapitału z obszaru Unii Europejskiej do sektora bankowego w Polsce*, „Ekonomia” Kwartalnik Wydziału Nauk Ekonomicznych UW, nr 6/2002.
- www.lubelskie.pl [12.11.2011].
- www.mg.gov.pl [13.11.2011].
- www.polskawschodnia.eu [2.11.2011].
- www.si.podkarpackie.pl [24.07.2010].
- www.wrotapodlasia.pl/pl/gospodarka/polityka_regionalna/ [3.11.2011].

The inflow of companies with foreign capital versus most important macroeconomic indicators in Eastern Borderlands of Poland 1999-2009

Summary. The article presents the results of the studies on the foreign direct investment influence to the economy of the eastern borderlands of Poland 1999-2009. In the research the author uses the comparative analysis method of dynamics of the foreign direct investment inflow to the companies and the most important macroeconomic indicators, such as gross domestic product as well as the employment and unemployment level. The studies are based on the secondary resources (CSO data) as well as on the subject literature.

Key words: foreign direct investment, economic development, comparative analysis method, dynamic of foreign investment inflow, commercial companies, macroeconomic indicators

